

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. spalio 22 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė — Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose — Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 — 1 straipsnis — Taikymo sritis — Civilinis ieškinys — 27 straipsnis — Lis pendens — Kitos valstybės narės teisme iškelta byla — Vykstantis teisminis tyrimas — 30 straipsnis — Data, kada laikytina, kad byla teisme iškelta“

Byloje C-523/14

dėl *Rechtbank Gelderland* (Gelderlando apylinkės teismas, Nyderlandai) 2014 m. lapkričio 12 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2014 m. lapkričio 20 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Aannemingsbedrijf Aertssen NV,

Aertssen Terrassements SA

prieš

VS Machineverhuur BV,

Van Sommeren Bestrating BV,

Jos van Sommeren

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro trečiosios kolegijos pirmininko pareigas einantis antrosios kolegijos pirmininkas M. Ilešič, C. Toader (pranešėja), teisėjai J.-C. Bonichot, E. Jarašiūnas ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas Y. Bot,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *VS Machineverhuur BV*, *Van Sommeren Bestrating BV* ir J. van Sommeren, atstovaujамų advokato R. van Seumeren,

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. Wilderspin ir G. Wils,

* Proceso kalba: nyderlandų.

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 1, 27 ir 30 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant pagal Belgijos teisę įsteigtų bendrovių *Aannemingsbedrijf Aertssen NV* ir *Aertssen Terrassements SA* (toliau kartu – bendrovės *Aertssen*) ginčą su pagal Nyderlandų teisę įsteigtomis bendrovėmis *VSB Machineverhuur BV* ir *Van Sommeren Bestrating BV* ir su J. van Sommeren (toliau kartu – *VSB ir kt.*) dėl sukčiavimo, kuriuo kaltinami *VSB ir kt.*

Teisinis pagrindas

Sajungos teisė

- 3 Reglamento Nr. 44/2001 15 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„Siekiant harmoningai vykdyti teisingumą, reikia sumažinti vienu metu vykstančių teismo procesų galimybę ir užtikrinti, kad dviejose valstybėse narėse nebūtų priimami nesuderinami sprendimai. Reikia nustatyti aiškų ir efektyvų *lis pendens* bylų ir susijusių ieškinių sprendimo mechanizmą, kuris taip pat padėtų išvengti dėl nacionalinių skirtumų atsirandančių problemų, kai reikia nustatyti laiką, kada byla yra laikytina dar neišspręsta. Pagal šį reglamentą minėtas laikas turėtų būti atskirai apibrėžtas.“

- 4 Šio reglamento 1 skyriuje „Taikymo sritis“ yra tik jo 1 straipsnis, kurio 1 dalyje nustatyta:

„Šis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Jis ypač netaikomas mokesčių, muitinių arba administracinėms byloms.“

- 5 Minėto reglamento II skyriaus 2 skirsnyje „Speciali jurisdikcija“ esančiame 5 straipsnyje numatyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl:

<...>

- 4) reikalavimo atlyginti nuostolius arba žalą, padarytą veiksmu, dėl kurio keliama baudžiamoji byla, gali būti iškelta tokias bylas nagrinėjančiame teisme, jeigu minėtas teismas pagal jam taikomą teisę turi jurisdikciją nagrinėti civilines bylas;

<...>“

- 6 Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 9 skirsnyje „*Lis pendens* – susiję ieškiniai“ yra 27–30 straipsniai. Šio reglamento 27 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Jeigu skirtingų valstybių narių teismuose iškeliama byla tuo pačiu ieškinio pagrindu ir tarp tų pačių šalių, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, savo iniciatyva sustabdo bylos procesą, kol nustatoma pirmojo iškėlusio bylą teismo jurisdikcija.

2. Jeigu nustatoma teismo, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, jurisdikcija, bet kuris teismas, kitas nei pirmiau nurodytas teismas, atsisako jurisdikcijos pastarojo naudai.“

- 7 Minėto reglamento 28 straipsnyje nustatyta:

„1. Jeigu skirtingų valstybių narių teismuose yra nagrinėjamos susijusios bylos, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, gali sustabdyti savo bylos procesą.

2. Jeigu šios bylos yra nagrinėjamos pirmosios instancijos teisme, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, vienos iš šalių prašymu taip pat gali atsisakyti jurisdikcijos, jeigu nagrinėjamos bylose jurisdikciją turi pirmąją bylą iškėlęs teismas ir jeigu jo įstatymas leidžia minėtas bylas nagrinėti kartu.

3. Pagal šį straipsnį bylos laikytinos susijusiomis, kai jos yra tokios panašios, kad jas tikslinga nagrinėti ir spresti kartu, siekiant išvengti sprendimų nesuderinamumo rizikos, atsirandančios bylas nagrinėjant atskirai.“

- 8 To paties reglamento 30 straipsnyje numatyta:

„Pagal šį skirsnį laikoma, kad byla teisme iškeliama tuomet:

- 1) kai teismui įteikiamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas, nurodantis, kad ieškovas ėmėsi būtinų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų įteiktas atsakovui; arba
- 2) jeigu pirmiausia dokumentas turi būti įteiktas ne teismui, kai jį gauna už dokumento įteikimą atsakinga institucija, jeigu ieškovas ėmėsi būtinų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų pateiktas teismui.“

Nyderlandų teisė

- 9 Civilinio proceso kodekso (*Wetboek van burgerlijke rechtsvordering*) 700 straipsnyje nustatyta:

„1. Norint taikyti areštą, būtinas teismo, kurio veiklos teritorijoje yra vienas ar daugiau areštuotinių daiktų arba, jei areštas taikomas ne daiktams, vietos, kur yra skolininko ar kito asmens, kuriam taikomas areštas, gyvenamoji vieta, teismo laikinąsias apsaugos priemonės taikančio teisėjo leidimas.

2. Prašymas išduoti leidimą pateikiamas ieškinyje, kuriame turi būti nurodyta arešto rūšis, teisė, kuria remiasi ieškovas, ir, jei ši teisė yra piniginis reikalavimas, jo dydis arba, jei dydis dar nenustatytas, maksimali suma, atsižvelgiant į specifinius reikalavimus, nustatytus atitinkamą arešto rūšį reglamentuojančiame įstatyme. Laikinąsias apsaugos priemonės taikantis teisėjas priima sprendimą bendrai išnagrinėjęs atvejį. <...>

3. Išskyrus atvejus, kai leidimo išdavimo dieną pagrindinė byla jau iškelta, leidimas išduodamas su sąlyga, kad byla iškeliama per laikinasias apsaugos priemones taikančio teisėjo nustatytą terminą, bet ne anksčiau kaip per aštuonias dienas nuo arešto įvykdymo. Laikinasias apsaugos priemones taikantis teisėjas gali pratęsti šį terminą, jei arešto vykdytojas to paprašo šiam terminui dar nepasibaigus. <...> Praleidus terminą, nustatytą pagrindinei bylai iškelti, areštas panaikinamas.

<...>“

Belgijos teisė

- 10 Baudžiamojo proceso kodekso I knygoje „Dėl kriminalinės policijos ir jos pareigūnų“ yra VI skyrius „ikiteisminio tyrimo teisėjai“. Šiame kodekso VI skyriuje esančiame 63 straipsnyje nustatyta:

„Bet kuris asmuo, manantis patyręs žalos dėl nusikaltimo ar nusizengimo, gali pateikti civilinį ieškinį kompetentingam ikiteisminio tyrimo teisėjui.

Civilinį ieškinį pareiškęs asmuo, pateikęs tuo klausimu prašymą, gali būti bent vieną kartą išklašytas bylą nagrinėjančio ikiteisminio tyrimo teisėjo.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 11 2013 m. kovo 26 d. bendrovės *Aertssen* pagal Baudžiamojo proceso kodekso 63 straipsnį *rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* (Antverpeno pirmosios instancijos teismas) ikiteisminio tyrimo teisėjui pateikė civilinį ieškinį prieš Nicolaas Kraaijeveld, pagal Nyderlandų teisę įsteigtą bendrovę *VSB Groep BV* ir jos dukterines bendroves *Van Sommeren Bestrating BV* ir *VSB Machineverhuur BV*, taip pat *Van Sommeren Bestrating BV*, J. van Sommeren ir X (ši raidė reiškia visus asmenis, kurie nagrinėjant bylą turi būti pripažinti dalyvavusiais nusikalstamosiose veikose, dėl kurių kreiptasi į teismą su šiuo ieškiniu).
- 12 Ieškinys pareikštas dėl sukčiavimo. Bendrovės *Aertssen* nurodė patirtą žalą preliminariai vertinančios maždaug 200 000 eurų.
- 13 2013 m. balandžio 26 d. bendrovės *Aertssen* kreipėsi į *voorzieningenrechter te Arnhem* (laikinasias apsaugos priemones taikantis Arnhemo (Nyderlandai) teisėjas) ir pagal Civilinio proceso kodekso 700 straipsnį pateikė jam prašymą leisti taikyti areštą *VSB ir kt.* Šis leidimas išduotas tą pačią dieną ir 2013 m. gegužės 1 d. bendrovės *Aertssen* įvykdė areštą.
- 14 *VSB ir kt.* pareiškus ieškinį, *voorzieningenrechter te Arnhem* (laikinasias apsaugos priemones taikantis Arnhemo teisėjas) 2013 m. liepos 18 d. sprendimu nurodė atšaukti areštą. Tame sprendime jis teigė, kad civilinis ieškinys negali būti laikomas ieškiniu pagrindinėje byloje, kaip tai suprantama pagal Civilinio proceso kodekso 700 straipsnio 3 dalį.
- 15 2013 m. liepos 19 d. bendrovės *Aertssen* iš naujo paprašė *voorzieningenrechter te Arnhem* (laikinasias apsaugos priemones taikantis Arnhemo teisėjas) leisti taikyti areštą *VSB ir kt.* 2013 m. liepos 25 d. šis teisėjas patenkino prašymą su sąlyga, kad ieškinys pagrindinėje byloje bus pareikštas per 30 dienų nuo arešto.
- 16 2013 m. liepos 29 d. bendrovės *Aertssen* iš naujo pritaikė areštą *VSB ir kt.* Siekdamas įvykdyti minėto teisėjo nustatytą sąlygą, bendrovės *Aertssen* pareiškė *Rechtbank Gelderland* (Gelderlando apylinkės teismas) ieškinį dėl esmės, kuriame prašo pripažinti, kad *VSB ir kt.* yra atsakingi už žalą, kurią šios bendrovės patyrė dėl pastarųjų asmenų sukčiavimo, ir nurodyti jiems sumokėti 200 000 eurų avansą šiai žalai padengti, kol bus nustatyta galutinė žalos suma.

- 17 Tačiau pirmiausia bendrovės *Aertssen* prašo *Rechtbank Gelderland* (Gelderlando apylinkės teismas) pripažinti save neturinčiu jurisdikcijos ir konstatuoti, kad Belgijoje pareikštas civilinis ieškinys yra ieškinys pagrindinėje byloje, kaip tai suprantama pagal Civilinio proceso kodekso 700 straipsnio 3 dalį. Šiuo klausimu bendrovės *Aertssen*, remdamosi Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 2 dalimi, tvirtina, kad šis teismas neturi jurisdikcijos, nebent būtų ginčijama Belgijos teismo, kuriame pareikštas civilinis ieškinys, jurisdikcija; tokiu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi savo iniciatyva sustabdyti bylos nagrinėjimą pagal šio 27 straipsnio 1 dalį.
- 18 Jos subsidiariai prašo, kad *Rechtbank Gelderland* (Gelderlando apylinkės teismas) sustabdytų bylos nagrinėjimą pagal šio reglamento 28 straipsnį, nes pagrindinė byla yra susijusi su byla, iškelta Belgijoje pagal civilinį ieškinį.
- 19 Be to, bendrovės *Aertssen* papildomai prašo, kad šis teismas nedelsdamas sustabdytų bylos nagrinėjimą, kol *rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* (Antverpeno pirmosios instancijos teismas) ikiteisminio tyrimo teisėjas nuspręs perduoti bylą baudžiamųjų bylų teismui arba nuspręs, kad nereikia priimti sprendimo.
- 20 *VSB ir kt.* teigia, kad bendrovių *Aertssen* pareikštas civilinis ieškinys iš esmės yra baudžiamojo pobūdžio. Todėl jie daro išvadą, kad ši byla nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 materialinę taikymo sritį. Jie taip pat priduria, kad civilinio ieškinio ir *Rechtbank Gelderland* (Gelderlando apylinkės teismas) pareikšto ieškinio dalykas ir pagrindai yra skirtingi.
- 21 *Rechtbank Gelderland* (Gelderlando apylinkės teismas) teigia, kad, pirma, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką minėto reglamento taikymo sritis apibrėžta iš esmės remiantis teisiniais santykius tarp ginčo šalių ar ginčo objektą apibūdinančiomis aplinkybėmis. Kadangi bendrovės *Aertssen* siekia žalos, patirtos dėl neteisėtų *VSB ir kt.* veiksmų, atlyginimo, jų ginčas turi būti laikomas „civiliniu ar komerciniu“, kaip tai suprantama pagal to paties reglamento 1 straipsnį. Todėl šis reglamentas turi būti taikomas tokioje byloje, kaip nagrinėjama *rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* (Antverpeno pirmosios instancijos teismas) ikiteisminio tyrimo teisėjo, net jei ši byla iš esmės nagrinėjama vykstant baudžiamajam procesui.
- 22 Antra, civiliniu ieškiniu siekiama ne tik pradėti baudžiamąjį tyrimą, bet taip pat – kad vykdant baudžiamąjį persekiojimą būtų nurodyta atlyginti civilinę žalą ieškinį pareiškusiam asmeniui. Taigi *rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* (Antverpeno pirmosios instancijos teismas) ikiteisminio tyrimo teisėjo vedamo proceso ir proceso *Rechtbank Gelderland* (Gelderlando apylinkės teismas) tikslas yra toks pat. Šiuo klausimu, remiantis nurodytomis aplinkybėmis, šie procesai susiję su apgaulingais veiksmais, kurie, bendrovių *Aertssen* nuomone, atsižvelgiant į teisės nuostatas yra ne tik nusikaltimai, bet ir civilinės teisės pažeidimai. Be to, Belgijoje pareikštas ieškinys yra pareikštas šalims, nurodytoms prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme.
- 23 Todėl reikia nustatyti, ar *rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* (Antverpeno pirmosios instancijos teismas) ikiteisminio tyrimo teisėjui pateiktas civilinis ieškinys, atsižvelgiant į tai, kad pradinis tyrimas dar nebaigtas, laikytinas bylos iškelimu teisme, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 1 dalį, ir, jei taip, koku momentu ji iškelta, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 30 straipsnį.
- 24 Šiomis aplinkybėmis *Rechtbank Gelderland* (Gelderlando apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:
- „1. Ar bendrovių *Aertssen* pareikštas civilinis ieškinys, kaip jis suprantamas pagal Belgijos baudžiamojo proceso kodekso 63 ir paskesnius straipsnius, patenka į Reglamento Nr. 44/2001 materialinę taikymo sritį, atsižvelgiant į jo pareiškimo būdą ir proceso stadiją?

Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

2. Ar šio reglamento 27 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad byla yra taip pat iškelta užsienio (šiuo atveju Belgijos) teisme, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, kai Belgijos ikiteisminio tyrimo teisėjui buvo pareikštas civilinis ieškinys ir pradinis tyrimas dar nebaigtas?
3. Jeigu būtų atsakyta teigiamai, koku momentu laikytina, kad byla, kurioje pareikštas civilinis ieškinys, yra iškelta ir (arba) teismui pareikštas šis ieškinys, kaip tai suprantama pagal minėto reglamento 27 straipsnio 1 dalį ir 30 straipsnį?
4. Jeigu būtų atsakyta neigiamai, ar Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad civilinio ieškinio pareiškimas reiškia, kad vėliau byla iškeliama Belgijos teisme, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą?
5. Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, koku momentu byla yra iškelta ir (arba) ieškinys pareikštas teismui, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 1 dalį ir 30 straipsnį?
6. Jei civilinis ieškinys yra pareikštas, bet jo pareiškimo momentu byla dar nėra iškelta, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 1 dalį, o nagrinėjant pareikštą civilinį ieškinį vėliau byla iškeliama atgaline data civilinio ieškinio pareiškimo dieną, ar tokiu atveju Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 1 dalis reiškia, kad teismas, kuriame byla iškelta po to, kai Belgijos teismas gavo civilinį ieškinį, turi sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol bus nustatyta, ar Belgijos teisme iškelta byla, kaip tai suprantama pagal minėto reglamento 27 straipsnio 1 dalį?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 25 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnį reikia aiškinti taip, kad baudžiamųjų bylų teismui pateiktas civilinis ieškinys patenka į šio reglamento taikymo sritį, nes juo siekiama ieškinį pareiškusio asmens patirtos žalos atlyginimo pinigais.
- 26 Pirmiausia primintina, kad pagal Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 1 dalį šis reglamentas taikomas „civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį“.
- 27 Taigi pagal šią nuostatą civilinėse bylose priimti baudžiamųjų bylų teismo sprendimai patenka į šio reglamento taikymo sritį (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Krombach*, C-7/98, EU:C:2000:164, 30 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 28 Be to, iš Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 1 dalies matyti, kad civilinių ir komercinių bylų sąvoka neapima tik kai kurių šiame reglamente aiškiai nurodytų sričių (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Mahamdia*, C-154/11, EU:C:2012:491, 38 punktą).
- 29 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, siekiant kiek galima užtikrinti, kad valstybėms narėms ir suinteresuotiesiems asmenims iš Reglamento Nr. 44/2001 kiltų lygios ir vienodos teisės ir pareigos, sąvokos „civilinės ir komercinės bylos“ negalima aiškinti kaip paprastos nuorodos į vienos ar kitos atitinkamos valstybės vidaus teisę. Šią sąvoką reikia laikyti autonomiška sąvoka, kurią reikia aiškinti atsižvelgiant į Reglamento Nr. 44/2001 reglamento tikslus, sistemą ir į bendruosius principus,

kylančius iš nacionalinės teisės sistemų visumos (Sprendimo *Schneider*, C-386/12, EU:C:2013:633, 18 punktą ir jame nurodyta teismo praktika ir Sprendimo *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, 24 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).

- 30 Norint nustatyti, ar byla patenka į minėto reglamento taikymo sritį, reikia įvertinti aspektus, kurie apibūdina ginčo šalių teisinių santykių pobūdį ar šio ginčo dalyką (Sprendimo *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, 26 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 31 Šiuo klausimu Sprendimo *Sonntag* (C-172/91, EU:C:1993:144) 19 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad net ir tuo atveju, kai civilinis ieškinys pareiškiamas baudžiamąsias bylas nagrinėjančiame teisme, šis ieškinys dėl privačiam asmeniui padarytos žalos, kurią sukėlė nusikalstama veika, išlaiko savo civilinį pobūdį. Susitariančiųjų valstybių teisės sistemose teisė į žalos, patirtos dėl veiksmų, už kuriuos patraukiama baudžiamojon atsakomybėn, atlyginimą bendrai pripažįstama civilinio pobūdžio teise.
- 32 Nagrinėjamu atveju, nors civiliniu ieškiniu siekiama pareikšti viešąjį kaltinimą ir Belgijos teismo, į kurią kreiptasi, atliekamas tyrimas yra baudžiamasis, šiuo ieškiniu taip pat siekiama išspręsti privačių asmenų ginčą dėl žalos, kurią vienas iš šių asmenų patyrė dėl kitų asmenų sukčiavimo, atlyginimo. Taigi pagrindinės bylos šalių teisinis santykis laikytinas „privatinės teisės reglamentuojamu teisiniu santykiu“, todėl jį apima sąvoka „civilinės ir komercinės bylos“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 44/2001 (pagal analogiją žr. Sprendimo *Realchemie Nederland*, C-406/09, EU:C:2011:668, 41 punktą).
- 33 Be to, šio reglamento bendra struktūra nereikalauja būtinai susieti papildomos bylos baigties su pagrindinės bylos baigtimi (pagal analogiją žr. Sprendimo *de Cavel*, 120/79, EU:C:1980:70, 7–9 punktus).
- 34 Konkrečiai kalbant, Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 4 dalyje baudžiamųjų bylų teismui, kurio sprendimai akivaizdžiai nepatenka į šio reglamento taikymo sritį, suteikiama jurisdikcija nagrinėti civilinį ieškinį, kuris yra papildomas, palyginti su viešuoju kaltinimu, ir dėl to dėl civilinio ieškinio priimtas sprendimas patenka į šio reglamento taikymo sritį. Taigi iš šios nuostatos matyti, kad minėtas reglamentas taikomas ieškiniui dėl žalos atlyginimo, kuris yra papildomas, palyginti su viešuoju kaltinimu, kuriam reglamentas netaikomas dėl jo baudžiamąjo pobūdžio.
- 35 Taigi, nors baudžiamųjų bylų teisme pareikštas ieškinys dėl žalos atlyginimo yra papildomas, palyginti su viešuoju kaltinimu, jį apima sąvoka „civilinės ir komercinės bylos“, kaip ji suprantama pagal minėto reglamento 1 straipsnio 1 dalį.
- 36 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnis aiškintinas taip, kad baudžiamųjų bylų teismui pateiktas civilinis ieškinys patenka į šio reglamento taikymo sritį, nes juo siekiama ieškinį pareiškusio asmens patirtos žalos atlyginimo pinigais.

Dėl antrojo klausimo

- 37 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad byla teisme yra iškelta, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, kai ikiteisminio tyrimo teisėjui pareikštas civilinis ieškinys, nors tyrimas pagrindinėje byloje dar nebaigtas.
- 38 Primintina, kad minėto reglamento 27 straipsnyje vartojamas sąvokas *lis pendens* situacijai apibrėžti reikia aiškinti autonomiškai, atsižvelgiant į šio reglamento sistemą ir tikslus (Sprendimo *Cartier parfums-lunettes ir Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, 32 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).

- 39 Vienas iš Reglamento Nr. 44/2001 tikslų, numatytas jo 15 konstatuojamojoje dalyje, yra kuo labiau sumažinti vienu metu vykstančių teismo procesų galimybę ir užtikrinti, kad dviejose valstybėse narėse nebūtų priimami nesuderinami sprendimai, jeigu ginčas teismingas keliems teismams. Būtent šiuo tikslu Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė sukurti aiškų ir veiksmingą *lis pendens* atvejų sprendimo mechanizmą. Iš to darytina išvada, kad siekiant įgyvendinti šiuos tikslus minėto reglamento 27 straipsnį reikia aiškinti plačiai (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Mærsk Olie & Gas*, C-39/02, EU:C:2004:615, 32 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir Sprendimo *Cartier parfums-lunettes ir Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, 40 punktą).
- 40 Pagal minėtą 27 straipsnį jis taikomas, jeigu skirtingų valstybių narių teismuose iškeliamos dvi bylos tuo pačiu ieškinio pagrindu ir tarp tų pačių šalių, tačiau šioje nuostatoje nenustatyta kitų papildomų sąlygų (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Gubisch Maschinenfabrik*, 144/86, EU:C:1987:528, 14 punktą).
- 41 Kiek tai susiję, pirma, su šalių tapatumu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnį, iš sprendimų *Sonntag* (C-172/91, EU:C:1993:144, 19 punktas) ir *Cavel* (120/79, EU:C:1980:70, 7–9 punktai) matyti, kad teisė į žalos, patirtos dėl veiksmų, už kuriuos vykdomas baudžiamasis persekiojimas, atlyginimą išlaiko civilinį pobūdį, nes šio reglamento bendra struktūra nereikalauja būtinai susieti papildomos bylos baigties su pagrindinės bylos baigtimi. Šalių tapatumas turi būti suprantamas neatsižvelgiant į vienos ar kitos šalies padėtį vykstant abiem procesams (Sprendimo *Tatry*, C-406/92, EU:C:1994:400, 31 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).
- 42 Nagrinėjamoje byloje aplinkybė, kad viešojo kaltinimo negali pateikti civilinės bylos šalys, nepakeičia to, kad jos sutampa su ieškovo ir atsakovo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, nes šie nurodyti ir civiliniame ieškinyje, pateiktame *rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* (Antverpeno pirmosios instancijos teismas) ikiteisminio tyrimo teisėjui.
- 43 Antra, kiek tai susiję su ieškinio pagrindu, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnį, pasakytina, kad jis reiškia faktines aplinkybes ir teisės normą, kuriomis grindžiamas ieškinytis (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Mærsk Olie & Gas*, C-39/02, EU:C:2004:615, 38 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 44 Nagrinėjamu atveju abiejose vienu metu nagrinėjamosiose bylose neginčijama, kad bendrovės *Aertssen* teigia patyrusios žalos dėl sukčiavimo. Tokiomis aplinkybėmis negalima atmesti galimybės, kad šios bylos iškeltos tuo pačiu pagrindu, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, išnagrinėjęs visas faktines aplinkybes ir teisės normas, kuriomis remiamasi.
- 45 Trečia, dėl bylos dalyko, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnį, Teisingumo Teismas patikslino, kad tai yra ieškinio tikslas (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Gantner Electronic*, C-111/01, EU:C:2003:257, 25 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką). Pastarosios sąvokos nereikėtų apriboti formaliu nagrinėjamų reikalavimų tapatumu (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Gubisch Maschinenfabrik*, 144/86, EU:C:1987:528, 17 punktą) ir ji aiškintina plačiai (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Nipponkoa Insurance Co. (Europe)*, C-452/12, EU:C:2013:858, 42 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 46 Nagrinėjamoje byloje neginčijama, kad bendrovės *Aertssen* prašo priteisti joms žalos, preliminariai vertinamos apie 200 000 eurų, atlyginimą.
- 47 Taigi, atrodo, kad visi šio sprendimo 40 punkte nurodyti kriterijai tenkinami, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

- 48 Be to, visų pirma primintina, kad Reglamente Nr. 44/2001 nustatytas *lis pendens* atvejų sprendimo mechanizmas yra objektyvus ir automatinis (pagal analogiją žr. Sprendimo *Gantner Electronic*, C-111/01, EU:C:2003:257, 30 punktą) ir grindžiamas chronologine tvarka, kuria kreiptasi į atitinkamus teismus (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Weber*, C-438/12, EU:C:2014:212, 52 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir pagal analogiją Sprendimo *A*, C-489/14, EU:C:2015:654, 30 punktą).
- 49 Taip pat pažymėtina, kad Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnyje nenumatyta išimčių, taigi jis taikomas visiems ieškiniams, patenkantiems į šio reglamento taikymo sritį. Kaip pripažino Teisingumo Teismas šio sprendimo 36 punkte, baudžiamųjų bylų teismui pateiktas civilinis ieškinys patenka į šią taikymo sritį.
- 50 Galiausiai, kaip nurodyta šio sprendimo 39 punkte, Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnis, atsižvelgiant į siekiamą tikslą kuo labiau sumažinti vienu metu vykstančių teismo procesų ir nesuderinamų sprendimų galimybę, turi būti aiškinamas plačiai. Taigi, jei šis straipsnis nebūtų taikomas, tuo atveju, kai asmuo pareiškia civilinį ieškinį baudžiamųjų bylų teisme, kreipimasis į bet kurios kitos valstybės narės teismą su tuo pačiu civiliniu ieškiniu, t. y. byloje tarp tų pačių šalių, tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko lemtų vienu metu vykstančius teismo procesus ir keltų grėsmę, kad bus priimti nesuderinami sprendimai, o tai prieštarautų minėtam tikslui.
- 51 Šiuo klausimu, kaip pažymi Europos Komisija savo rašytinėse pastabose, pasakytina, jog aplinkybė, kad išlieka netikrumas dėl tyrimo baigties, nereikšminga. Iš tiesų toks netikrumas būdingas nagrinėjant bet kokią ieškinį, todėl jis egzistuoja bet kuriuo atveju, kai gali atsirasti *lis pendens* situacija.
- 52 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti: Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad byla teisme yra iškelta, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, kai ikiteisminio tyrimo teisėjui pareikštas civilinis ieškinys, nors tyrimas pagrindinėje byloje dar nebaigtas.

Dėl trečiojo klausimo

- 53 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, kaip reikia aiškinti Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 1 dalį ir 30 straipsnį, siekiant nustatyti, kokiu momentu laikytina, kad byla iškelta, kaip tai suprantama pagal šias nuostatas, kai asmuo pateikia civilinį ieškinį baudžiamųjų bylų teismui.
- 54 Pirma, primintina, kad pagal šio reglamento 27 straipsnio 1 dalį *lis pendens* skirtingų valstybių narių teismuose atveju bet kuris teismas, kitas nei teismas, į kurį buvo kreiptasi pirmiausia, savo iniciatyva turi sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol bus nustatyta teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia, jurisdikcija. Be to, minėto reglamento 27 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad jeigu nustatoma teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia, jurisdikcija, bet kuris teismas, kitas nei teismas, į kurį kreiptasi pirmiausia, atsisako jurisdikcijos teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia, naudai.
- 55 Be to, jei įvykdytos šio sprendimo 40 punkte nurodytos esminės sąlygos, *lis pendens* situacija susiklosto nuo to momento, kai dviejuose skirtingų valstybių narių teismuose pareiškiami ieškiniai, t. y. prieš suteikiant galimybę atsakovams išreikšti savo poziciją (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Gantner Electronic*, C-111/01, EU:C:2003:257, 27 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 56 Reglamente Nr. 44/2001 tiksliai nenumatyta, kokiomis aplinkybėmis teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia, jurisdikcija laikytina „nustatyta“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 27 straipsnį (Sprendimo *Cartier parfums-lunettes ir Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, 31 punktą). Tačiau, kaip nurodyta šio sprendimo 48 punkte, šiame straipsnyje įtvirtinta procesinė norma grindžiama chronologine tvarka, kuria kreiptasi į atitinkamus teismus.

- 57 Minėto reglamento 30 straipsnyje vienodai ir autonomiškai apibrėžiamas momentas, kada pagal šio reglamento II skyriaus 9 skirsnį, kuriame reglamentuojama *lis pendens* situacija, laikoma, kad byla teisme iškelta. Pagal šį straipsnį byla iškeliama tuomet, kai teismui įteikiamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas, nurodantis, kad ieškovas ėmėsi būtinų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų įteiktas atsakovui, arba, jeigu pirmiausia dokumentas turi būti įteiktas ne teismui, kai jį gauna už dokumento įteikimą atsakinga institucija, jeigu ieškovas ėmėsi būtinų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų pateiktas teismui. Taigi numatyti du kreipimosi į nacionalinius teismus būdai: pateikiant bylos iškėlimo dokumentą teismui arba įteikiant šį dokumentą atsakovui.
- 58 Todėl nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turi patikrinti, ar pateikdamas civilinį ieškinį bendrovės *Aertssen* pagal taikytiną nacionalinę teisę privalėjo pirmiausia jį įteikti atsakovams.
- 59 Jei tokios pareigos pirmiausia įteikti dokumentą ne teismui nėra, reikėtų daryti išvadą, kad į *rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* (Antverpeno pirmosios instancijos teismas) ikiteisminio tyrimo teisėją kreiptasi, kai jam pateiktas civilinis ieškinys, su sąlyga, kad bendrovės *Aertssen* ėmėsi priemonių, kurių pagal taikytiną nacionalinę teisę turėjo imtis, kad vėliau ieškinys būtų įteiktas atsakovams. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad bendrovės *Aertssen* pareiškė civilinį ieškinį atsakovams, kurių tapatybė žinoma, t. y. šio sprendimo 11 punkte nurodytiems asmenims.
- 60 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad į trečiąjį klausimą reikia atsakyti: Reglamento Nr. 44/2001 30 straipsnis aiškintinas taip, kad tuo atveju, kai asmuo pateikia civilinį ieškinį baudžiamųjų bylų teismui ir pagal taikytiną nacionalinę teisę bylos iškėlimo dokumento neprivaloma pirmiausia įteikti atsakovui, byla laikytina iškelta tą dieną, kai pateiktas šis ieškinys.

Dėl ketvirtojo–šeštojo klausimų

- 61 Kadangi ketvirtasis klausimas pateiktas tuo atveju, jei į antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, o į jį buvo atsakyta teigiamai, į šį klausimą atsakyti nebereikia. Atsižvelgiant į atsakymus į pirmąjį–trečiąjį klausimus, nebereikia atsakyti į penktąjį ir šeštąjį klausimus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 62 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

- 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 1 straipsnį reikia aiškinti taip, kad baudžiamųjų bylų teismui pateiktas civilinis ieškinys patenka į šio reglamento taikymo sritį, nes juo siekiama ieškinį pareiškusio asmens patirtos žalos atlyginimo pinigais.**
- Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad byla teisme yra iškelta, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, kai ikiteisminio tyrimo teisėjui pareikštas civilinis ieškinys, nors tyrimas pagrindinėje byloje dar nebaigtas.**

3. **Reglamento Nr. 44/2001 30 straipsnį reikia aiškinti taip, kad tuo atveju, kai asmuo pateikia civilinį ieškinį baudžiamųjų bylų teismui ir pagal taikytiną nacionalinę teisę bylos iškėlimo dokumento neprivaloma pirmiausia įteikti atsakovui, byla laikytina iškelta tą dieną, kai pateiktas šis ieškinys.**

Parašai.